

pelunt, sed etiam enitescere, atque eminere faciunt indulgentia. Siquid fundamentum habent in thesauro meritorum Christi, et non prosunt nisi veris fidelibus, et per fidem veram ac vivam justificatis. Quare absurdum, et inepta est illa consequentia, per indulgentias, vel per opera satisfactoria, quales sunt eleemosynae pecuniarie, redimuntur peccata ab iis, qui credunt in Christum, et meritis ipsius, ac satisfactione nituntur, igitur non est necesse credere in Christum Filium Dei. Fatoe tamen per satisfactorias, et indulgentias vere sepeleti doctrinam de sola fide, seu fiducia justificante. Quan fidem, seu fiduciam inanem, et falsam, et non tam justificantem, quam sub spe justificacionis animas deludentem, ac seducentem esse, alibi demonstravimus. Quod autem Hesbusius dicit, pecunia redimi ponarum remissionem ex Catholicorum sententia, verum est in eo sensu, quo Daniel Regem quendam admoneuit, *peccata tua eleemosynas redime, et iniurias tuas misericordia pauperum* (1), Daniel. IV. Nimirum existimamus, per eleemosynas, ut etiam per jejuna, aliaque pia opera, præsertim laboriosa, et penitentia, remitti poenas temporales, quæ remanent post culparum remissam, ut jam saepè dictum est.

Quartum caput argumento, que probandum erat per satisfactorias, et indulgentias labefactari doctrinam de potestate clavum, Hesbusius non adscriptus: An oblivione, an alia de causa, incertum est. Sed hanc jactaram meliorum compensatione resarcit. Adjunxit enim, aliquid adversus indulgentias pro defunctis. « Quod fingunt, inquit, indulgentias per modum suffragii valere pro mortuis, pugnat cum dicto Christi, Qui non credit in Filium, jam judicatus est », Joan. III. Item : « Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque ea, que gessit in corpore, sive bonum, sive malum, II. Corinth. V. Item : « Beati mortui, qui in Domino moriuntur », Apocal. XIV. « Infelices ergo, et quibus nullæ indulgentias prosunt, qui in Domino non moriuntur, sanctorum meritis confidere, blasphemum, et contumeliosum est in Filium Dei ».

Mirabilis sane dialectica Hesbusii, per quam sine medio termino quilibet ex quolibet licet colligere. Qui non credit in Filium Dei, jam judicatus est. Igitur indulgentias per modum suffragii defunctis valere non

possunt. Sanusne est, an delirat, qui ita colligit ? Fatemur indulgentias nullo modo professe iis, qui sine fide in Christum dederunt, qui juxta verbum Domini judicati, id est, condemnati sunt. At non inde sequitur, non professe iis, qui cum fide, spe, et charitate migrarunt, et adhuc tamen in locis purgatorii degunt, de quibus sic loquitur S. Augustinus hom. 16 ex lib. L. Homiliarum : « Qui temporalibus penitentias digna gesserunt, per ignem quemdam purgatorium transibunt, de quo Apostolus inquit : Salvus erit, si tamen quasi per ignem ». At, inquit Hesbusius, omnes stabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque ea, que gessit in corpore, sive bonum, sive malum : non igitur mortuis aliquid prosunt indulgentiae, aliave suffragia. Respondeo, mortuos quidem ea tantum recipere, quæ gesserunt in corpore, sed eos, qui in fide, spe, et charitate usque ad finem perseveraverunt, id egisse in corpore, ut post mortem suffragis, atque indulgentias juvari possent. Contra autem eos, qui in peccatis lethalibus usque ad mortem permaneserunt, id egisse in corpore, ut ei post mortem, neque indulgentiae, neque suffragia illa professoent. Sic enim loquitur S. Augustinus in Enchir. cap. 109 : « Neque negandum est, defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesia fiunt. Sed eis haec prosunt, qui cum viverent, ut hæc sibi protullessem, meruerunt. Est enim quidam vivendi modus, nec tam bonus, ut non requirat ista, nec tam malus, ut ei non prosint ista post mortem. » Et infra : « Non igitur ista, que pro defunctis commendandis frequentat Ecclesia, illi Apostolice sunt adversa sententia, qua dictum est : omnes astabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque secundum ea, que per corpus gessit, sive bonum, sive malum ; quia etiam hoc meritum sibi quisque, cum in corpore viverent comparavit, ut ei possent ista professe, non enim omnibus prosunt, et quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vite : quam quisque gessit in corpore ? » Hæc ille. Ad cum autem Apocalypsis respondemus, eos, qui in Domino omni ex parte moriuntur, quales sunt Martyres, quos eo loco præcipue Joannes Apostolus consolatur, plane beatos esse, neque indulgentias, aliisque suffragis indigere,

(1) Dan. IV, 24.

ac de his hunc locum exponunt S. Ambrosius, Haymo, Halsbertus, et Richardus de S. Victore; eos autem qui nulla ex parte in Domino moriuntur, quales sunt homines perditæ, qui sine gratia Dei, et justificatione decedunt, infelices omnino, ac miseris esse, neque indulgentias aliave illa suffragia eis professe. Sed inter hos quidam sunt mediæ, ut paulo ante ex Augustino didicimus, qui partim in Domino, partim non in Domino moriuntur, in Domino quidem, quia cum fide, spe, et charitate de hac vita decidunt, non in Domino, quia maculae veniales, vel reatus penitentia temporalis illis adhaerent, ob quæ purgatione, atque expiatione indigent. Iste igitur nec tam perfecti sunt, ut continuo requiescant a laboribus suis, neque suffragia Ecclesia, vel indulgentias opus habeant : nec tam sunt imperfecti, ut requiem a penitentia, et laboribus non expectent, vel ut indulgentias, et eleemosynas, aliquis suffragis relevare non possint. Neque mirabitur, nos dicere aliquos mori partim in Domino, partim non in Domino, qui apud S. Augustinum lib. III. ad Bonifacium cap. 3. legerit, homines eosdem propter gratiam Dei, quam habent, esse filios Dei, propter peccata venialia, quibus non carent, esse filios hujus sancti. Illa denique Hesbusii postrema conclusio, blasphemum, et contumeliosum esse in Filium Dei, sanctorum meritis fidere, unde colligatur, omnino non video. Nam neque ex proximis superioribus verbis nascitur, neque ad rem propositum ullo modo facit. Sed jam dictum est, secundum novam Hesbusii logicam, quilibet ex quolibet colligi posse. Tantum autem abest, ut fidere sanctorum meritis, sit vel blasphemum, vel contumeliosum in Filium Dei, ut sit Filio Dei perhorificum, et gloriolum : Quid enim sunt sancti, nisi palmitæ fructus, ejus nobilissimæ vitæ, que dicit in Evangelio : *Ego sum vitiæ, et vos palmitæ?* et quoniam palmitæ omnem virtutem suam ex vite trahunt, certe omnis palmitæ gloria in vita redundat. Itaque cum sanctorum meritis confidimus, Christo confidimus, sine quo illi nihil facere possunt. Neque ita confidimus sanctorum meritis, ut ab illis gratiam, vel gloriam expectemus, sed solum, ut saepè diximus, ut per eorum satisfactions, nobis communicatas, a reatu penitentia temporalis liberemur, vel eorum intercessione a Deo per Christum varia beneficia consequamur.

CAPUT IX.

Respondeatur ad primum caput disputationis Martini Kemnitii de indulgentiis.

Martinus Kemnitius in 4. part. examinis Concilii Tridentini, discussiōnē decretūm concilii de indulgentiis, quod habetur in ult. sess., longissimam, id est, verobissimam more solito de indulgentiis disputationem instituit. Eam nos hoc loco refutare aggredimur, ac Deo bene juvante non magno negotio fraudes ejus et mendacia detegemus, et argumenta, si quæ erunt alicuius momenti, breviter et dilucide refellimus. Sed illud initio lectorem admonitione volo, nolle me tempus ferre in recitandis iis, quæ Kemnitius, ut librum suum pleniorē faceret, ex libris Catholicorum descripsit; que plurima sunt, ut canones omnes penitentiales, quos ex conciliis, ex Burchardo, et ex Gratiano in medium attulit, et alia id genus. Item nolle me repete refutationem aliorum errorum Lutheranorum, qui passim a Kemnitio inculceantur, quamvis ad rem presentem non faciant. Satis enim multa tum in libris aliorum Catholicorum, tum etiam in nostris extant, unde errores illi plenissime confutentur. Denique nolle me verbis sine necessitate contendere, neque convicia, et contumelias, quibus Catholicos passim aspergit, referre, et retrorquere (quod longissimum esset), nisi aliquando nimia ejus impudentia nos cogat aliquid dicere. Igitur duo tantum in hac discussione Kemnitiana disputationis prefare mihi propositum est, ut notem quæ falso Kemnitius nobis imponit, et argumentum ejus adversus indulgentias perspicue, solidèque respondeam.

In primo capite disputationis sue Kemnitius, id est pag. 215. in editione Francofurtensi in octavo, statim quæstionis exposuit, quid videlicet illud sit, quod nomine indulgentiae in hac disputatione accipiatur. Ubi multa sunt, que perperam ab illo dicuntur, ut causam Catholicorum odiosam reddat. « Primum miratur cur Tridentinum Concilium, si pontificias indulgentias non prorsus damnare et abjecere solebat, non saltem earum mentionem sepleret, vel approbationem suspenderet : cum toti orbi, atque adeo ipsis Pontificis notum sit (ut ipsi loquitur) impudentem et impianum indulgentiarum cunditionem a multis doctis, et piis viris

deploratam, et reprehensam fuisse. » Sed non est cur miretur. Nam concilia Ecclesiae Catholicae, quale Tridentinum fuit, non solent dogmata quotannis mutare, ut Lutherani faciunt, neque circumferri omni vento doctrinae. Concilia vetera, Lateranensis, Lugdunensis, Viennensis (ut supra ostendimus) indulgentias approbarunt, abusus, qui forte irrepserant, condemnarunt. Idem omnino Tridentinum Concilium fecit. Neque tribuenda sunt Ecclesiae Catholicae, si que irrepunt ex cupiditate pravorum hominum corrupte in cultu religioso, praesertim cum non solum pii, et docti viri, sed ipsa etiam concilia, vigilent aduersus ejusmodi corruptelas. Neque id Kemnitius ignorare potest, cum in hac ipsa disputatione pag. 332. referat decretum concilii Lateranensis et pag. 343. decretum concilii Viennensis aduersus abusus, qui in indulgentiarum predicatione admisceri cooperant, et idem pag. 213. integre recitat decretum concilii Tridentini, quo damnantur, et prohibent superstitutiones, et abusus omnes, et nominatim pravi quæstus, unde plurimorum in Christiano populo abusuum causa fluxit. At non sunt tollendi boni usus, ut destruantur abusus, neque specie reformationis Ecclesia funditus eventata est, ut Lutherani et Calviniani facere moluntur. Sed non mentitur, qui ait: *Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, et portas inferi non prævalebunt aduersus eam* (1). Matth. xvi.

Secundo idem Kemnitius pag. 218. dicit ex sententia Catholicorum temporenam poenam, quæ remanet luenda post remissam culpam in sacramento. Penitentie, majorem esse, quam ut a quoquam hominum in hac vita exsolvi possit. Sed hoc falso nobis imponit, neque ullum scriptorum Catholicum inventiet, qui hoc dicat. Immo vero Catholici Theologi docent, non solum posse hominem justificatam satisfacere Deo pro debito penas temporalis, sed etiam id posse ex condigno. Vide præter ceteros Dominicum a Soto in 4. sentent. dist. 19. q. 1. art. 4. Porro falsa ista dogmata nobis Kemnitius adscribit, ut videamus super falsis fundamentis inniti, cum docemos in purgatorio poenas dari a spiritibus defunctorum, et tum in hac vita, tum in alia indulgentias locum habere.

Tertio ibidem Kemnitius dicit, Catholicos docere, divinam justitiam majores adhuc

(1) Mat. XVI, 18.

pœnas exigere, quæ in purgatorio luendæ sint, etiam si canonica penitentia in hac vita plene exsolvatur. Sed hoc etiam falso Catholicis imponi certissimum est. Tunc enim solum maiores pœnas Deus exigit, quando penitentia canonica injuncta est minor, quam par esset. Sed si injungatur æqualis, ut plane injungi potest, et ea plene exsolvatur, nihil in purgatorio solvendum superesse omnes Catholici docent, ut videre est apud S. Thomam, aliquo Theologos in 4. dist 20.

Quarto Kemnitius pag. 219. dicit, satisfactiones ex thesauro Ecclesie per indulgentias applicari illis, qui eas vel pecunia, vel aliis operibus redimunt, atque hanc esse Catholicorum doctrinam, et paulo infra, dicit, ex sententia Catholicorum, indulgentias licitantes, et redimentibus dispensari. Sed haec merita sunt calumnia, et impostura; elemosynas quidem, aliaque pia opera Pontifex Maximus solet injungere cum indulgentias tribuit, non tamen ut emanunt indulgentias (neque enim ea pecunia ad Pontificem, sed ad pauperes pervenit); sed, ut exerceantur in operibus bonis Christi fideles, et ut aliorum liberalitate miserorum inopie succurratur.

Quinto, in eadem pagina Kemnitius dicit, ex sententia Catholicorum, thesaurem Ecclesie constare ex operibus bonis sanctorum, que ipsis ad promerendam, et consequendam salutem necessaria non erant, quæ vocantur opera supererogationis: item ex passionibus eorumdem, quæ ipsis ad propria delicta purganda opus non fuerunt. Sed ut hoc postremum de passionibus est verum, ita illud de operibus supererogationis est falsum. Neque enim ulla Theologorum est, qui scriperit thesaurum Ecclesie contineri opera meritoria supererogationis. Illa enim opera, quamvis supererogationis fuerint, tamen suo premio non caruerunt, atque ideo nulla ratio sinist, ut alii applicari possint. Vocant quidem aliqui opera supererogationis passiones sanctorum, ut satisfactorias ipsis minime necessarias. Sed nos de re ipsa, non de nomine litigamus. Sed haec non sine causa finguntur a Kemnitio. Scit enim Lutheranos valde odisse opera supererogationis, ut ipsum etiam vocabulum ferre non possint. Inde igitur existimavit, vel hoc ipso indulgentias fore invisas, et execrandas, si ex operibus

supererogationis sanctorum fluxisse dicentur.

CAPUT X.

Respondetur ad secundum caput disputationis Kemnitii.

In secundo capite disputationis sue Kemnitius demonstrare conatur, indulgentias, ut a Catholicis accipiuntur, non habere fundatum in Scripturis, immo pugnare cum principiis capitibus doctrine Christianæ. Primum igitur profert multa Scriptura testimonia, quibus probat, per Christum nobis peccata remitti. Sed haec non agent ulla solutione, cum non pugnant adversus indulgentias, neque a nobis negantur, et solum ad implendas paginas adferantur.

Secundo profert argumenta negantia, quod videlicet, Scripturae non dicant, quod nostris operibus possimus Deo satisfacere, quod sint aliaque pœnae purgatorii, quod sit thesaurus aliquis operum supererogationis, quod soli Petri sint traditæ claves regni colorum, quod sacerdos absolvens debeat imponere penitentiam: et quod bullæ indulgentiarum fieri debeant etc. Et addit, adeo haec esse vera, ut Durandus, Antonius, Roffensis, et Sylvester fateantur, indulgentias non posse probari ex Scripturis, sed ex sola Ecclesia Romana auctoritate. Sed hujus argumenti magna ex parte falsum est antecedens, et omnino male consequens. Falsum est, in Scripturis non haberit, quod operibus nostris possimus satisfacere Deo, cum scriptum sit Dan. iv. *Peccata tua eleemosynam redime*. Luc. xi. *Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis*. Prov. xvi. *Misericordia, et veritate redimunt iniquitas*. Falsum est, Scripturis nihil habere de pœnis purgatorii, cum scriptum sit I Cor. iii. *Ipse autem salvus erit, sic tamen, quasi per ignem, et luc. XII. Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem*, et Matth. xii. *Qui dixerit verbum in spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro*. Falsum est, nihil in Scripturis tradi de operibus supererogationis, quamvis, ut supra diximus, non pertinent haec opera ad indulgentias. Quid enim est, quod ait Dominus, Luc. x. *Si quid superero-*

(1) Dan. IV, 24; Luc. XI, 33; Prov. XVI, 6; I Cor. III, 15; Luc. XII, 59; Mat. XII, 32; Luc. X, 35. — (2) Mat. XVI, 17.

gaveris, ego, cum rediero, reddam tibi (1). Et nonne B. Paulus I Corinth. ix. testatur se potuisse victimum querere ab his, quibus evangelizabat, ut Apostoli ceteri quærebant, et tamen maluissent propriis manibus laborare, quod fuit opus supererogationis interpretum omnium testimonio? Falsum est, in Scripturis nihil diei de clavibus soli Petro tradidit cum disertis verbis Dominus dicit Matth. XVI. *Beatus es Simon Bar Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in celis est, et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram adificabo Ecclesiam meam, et portas inferi non preveniabunt aduersus eam, et tibi dabo claves regni celorum, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in celis, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in celis* (2). Falsum est in Scripturis non haberi sacerdotem absolventem debere imponere penitentiam. Nam cum in Scripturis sacerdos fiat judex, qui debeat solvere vel ligare, remittere vel retinere peccata, certe etiam debet ita reos absolvere ut justitiae satisfiat, ac proinde solvere a culpa, et ligare ad ponam pro modo culpe subducendam. Sed de his omnibus suis locis disserimus. Quod ultimo dicebatur de bullis indulgentiarum, non habetur quidem in Scripturis in particulari, sed habetur in communi. Dum enim tribuitur Pontifici Maximo potestas ligandi, et solvendi quicquid ligandum, solvendumque judicaverit, non dubium est, quin sit etiam eidem attributa potestas solvendi reatum penæ, remanentis post culpam remissam, et ea de re scribendi literas, quæ bullæ vocantur, quibus ea concessio contineatur. Sed etiam si nihil horum scriptum esset, non tam sequeretur, indulgentias non nisi auctoritate Ecclesie Romanae, possent enim nisi auctoritate divina, cognita per traditionem Apostolorum, quo modo alia non pauca, et præter cetera numerum librorum sacrorum, ac presertim Evangeliorum, non ex aliqua scriptura, sed ex traditione Apostolica, et Ecclesiæ auctoritate habemus. Neque enim Ecclesia usum indulgentiarum concedendarum per se excogitavit, sed a majoribus accepit, cuius rei signum est, quod non possunt adversari hujus consuetudinis illum assignare principium. Atque hoc sibi volunt Durandus, Antoninus, Roffensis,

sis, et Sylvester, quos Kemnitius allegat: nimur affirmit, non haberi in Scripturis expressam mentionem indulgentiarum, quamvis fundamenta non desint, unde perspicue colligantur. Sed sufficere ad eas utiam sub hoc nomine defendendas Ecclesia auctoritatem, qua non tam constanter indulgentias predicaret, et in concilii oecumenicis approbarer, nisi divinitus tradidit sibi potestatem hujusmodi non ignorare.

Sed objicit Kemnitius S. Augustinum, qui lib. III. contra litteras Petiliani cap. 6. ita scribit: « Si quis de quacunque re, qua pertinet ad fidem, vitamque nostram, si vel Angelus et coelo vobis annunciarer praefer quam quod in Scripturis legalibus, et evangelicis accepistis, anathema sit ». Nos autem ipsum cumdem S. Augustinum respondentem adducemus. Ipse enim tract. 98. in Joannem scribit, illud, praefer quam, non significare, plus quam, sed contra quam. « Non ait Apostolus (inquit Augustinus) plus quam accepistis, sed praefer quam quod accepistis. Nam si illud diceret, sibi ipsi praedicaret, qui cupiebat venire ad Thessalonicienses, ut suppleret que illorum fidei defuerent. Sed qui supplet, quod minus erat, addit, non quod inerat tollit. Qui autem prætergreditur regulam fidei, non accedit in via, sed recedit de via etc. ». Non igitur anathema dicuntur, qui credunt aliquid, quod non inventar expresse scriptum in sacris litteris, sed iis, qui credunt aliquid, quod repugnat sacris litteris. Nam idem Augustinus lib. II. de Bapt. cont. Donat. cap. 7: « Multa, inquit, non inveniuntur in litteris Apostolorum, neque in conciliis posteriorum, et tamen quia custodiuntur per universam Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita, et commendata creduntur ». Et lib. IV. cap. 24: « Quod universitatem Ecclesie, nec concilii institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur »: Denique lib. I. cont. Crescon. cap. 33: « Quamvis, inquit, hujus rei de Scripturis canonicis non proferatur exemplum: eamdem tamen Scripturarum a nobis etiam in hac re tenetur veritas, cum hoc facimus, quod universe jam placuit Ecclesia, quam ipsarum Scripturarum commendat auctoritas ». Ab hoc igitur loco depulsus Kemnitius, aggreditur demonstrare indulgentias repugnare Scripturis: « Non rhetorice, inquit,

declamationibus, sed nuda tantum indicatione simpliciter per capita spectandum, et considerandum proponam, quemadmodum indulgentias pugnant. I. contra meritum, et satisfactionem Christi. II. contra gratuitam, et plenariam remissionem Dei. III. contra claves regni colorum. IV. contra fidem. V. contra doctrinam de bonis operibus. VI. quod talis nudinatio in Scriptura jadumdam damnata sit ».

Ac primum quidem caput solo mendacio probat. Dicit enim nos docere, Christum culpam quidem nostram omnem, sed non totam ponam peccatorum nostrorum in se suscepisse. Ac deinde probat id esse falsum ex Scripturis Isa. lxx. Galat. III. Deuter. xxviii. At mendacium esse manifestum, a Catholicis doceri, Christum suscepisse purgandam omnem culpam, sed non omnem ponam, vel ex eo potest intelligi, quod indulgentias ex nostra sententia nituntur thesaurum passionis Christi, qui satisficit Deo Patri plenissime pro reatu culpe, et poena temporalis, et eternae omnium peccatorum. Si per indulgentias dicimus applicari nobis satisfactionem Christi pro reatu poena, quo modo potuit in mentem Kemnitii cadere nos dicere Christum non satisficuisse pro pena?

Secundum caput, id est, pugnare indulgentias cum gratuita et plenaria remissione Dei, probat ex Scripturis nihil ad rem nostram facientibus. Adducit enim illa testimonia: *Qui credit in Filium Dei, non judicatur. Joan. III. Et in iudicium non venit. Joan. V. Peccatorum ejus non recordabor. Ezech. xviii. Omnia peccata nostra projici in profundum maris. Michae. VII. et similia.* Nam haec testimonia probant quidem reconciliari peccatorem Deo, sed an tota poena peccatis debita semper remittatur, non docent. Jam enim supra demonstravimus ex lib. II Reg. cap. XII. dictum esse Davidi penitenti: *Dominus transtulit peccatum tuum* (1), et tamen expelit ab eo ponam, mortem filii, quam ut averteret David, jejunavit, oravit, levit etc. Sed Kemnitius adducit similitudinem ab humana consuetudine: « Certum, inquit, et manifestum est, si quis privatus ita dimittet offensam proximo, ut nihilominus vindictam aliquam expetere, et supplicium aliquod de ipso sumere vellet, talem ut non ex corde remittentem peccata graviter a Christo reprehendi. Quia fide igitur talen remissio-

nem ipsi Deo tribucremus? Certe si culpam, hoc est, debitum omne dimisit, non habet causam exquirendi penas. » At similitudo in ipsum retorqueri potest. Nam qui injuriam accepit, et vel in facilitate, vel in fama, vel in ipsa persona Iesus est, sic potest, ac solet ordinaria offensam dimittere, et in gratiam recipere eum, qui laetit, ut tamen detrimentum compensari, et resarciri sibi velit. Et quamvis privati homines nullam interdum compensationem injurie querant, iudex tamen penam ab eo, qui injuriam fecit repetere, et vindictam somere solet. Sic igitur Deus, qui non solum pars offensa, sed etiam iudex est, remittit quidem culpam, cum penitentes in gratiam recipit, sed ponam totam non semper remittit, ut exemplo Davidis ostendimus. Neque hoc repugnat illis verbis Domini Matth. xviii: *Omni debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me etc.* (1). Nam per omne debitum, intelligitur omnis culpa, non omnis pena. Comparat enim Dominus eo loco peccata cum debito pecuniarum, et loquitur de remissione offensarum, quatenus eu gigant ininficiantur. Itaque exemplo suo Dominus, qui penitentibus in peccata remittit, ut eos vere in gratiam et amicitiam suam admittat, admonet homines, ut ex corde remittant injurias proximis, eosque vere diligant; id enim significat illa sententia: *Sic et Pater meus faciet vobis, si non remiseritis iniquis qui fratru suo de cordibus vestris. Quibus verbis, ut S. Hieronymus in commentator doceat, omnis simulatio ficta pacis evertitur. Sed nihil impedit, ut diximus, quo minus satisfactionem justam exigere possit, qui Iesus est, etiam si eum qui laetit, ex corde diligere, nec solum non ledere, sed etiam protegere deinceps velit.*

Tertium caput, quod videat indulgentias pugnent cum doctrina de clavibus regni colorum, non probat Kemnitius, nisi verbis ludendo: « Christus, inquit, dicit: Quicquid solveritis, erit solutum, et quorum remissionis peccata, erit remissa. Romane indolentiae contradicunt, quicquid Christi claves solvent, hoc Pontifex Romanus suis penitus retinet, et ligatum mittit ad penas vel in hac vita, vel in purgatorio exsolvendas. » Hec non sunt argumenta, sed nugae. Nobis autem non liber in re serua ludere. Porro Christus non solum dixit, *quocumque solveris, erit solutum;* sed etiam, *quicquid ligaveris,*

(1) Matth. XVIII, 32.

erit ligatum. Itaque Pontifex non ligat, quod Christus solvit, sed sicut potest solvere, ita potest ligare, et hac potestate ligat ad penam subeundam, quos a culpa absolvit. Neque contrarium potuit Kemnitius probare, nec poterit.

Quartum caput, quod indulgentias pugnant contra fidem justificantem, non probat Kemnitius, nisi hoc argumento, quod Scriptura Rom. III. et IV. et XI. et Ephes. II. ita solam fidem in justificationis negotio requirit, ut excludat etiam opera legis, quae Deus ipse mandavit, indulgentias vero justificationem tribuant commentitatis operibus, ut peregrinationibus ad hanc vel illam ecclesiam visitandam. Sed hoc argumentum totum ex impietia, et mendacio constat. Nam ut omnitem, quod non excluduntur a justificatione opera bona, quae nascentur ex fide, et gratia Dei, sed illa tantum, quae sunt solis viribus nature, ut in libris de justificatione documentum, non dicimus per indulgentias, homines justificari, immo docemus, non dari indulgentias, nisi justificatis. Id quod vel a suo Patriarcha Lutherio Kemnitius discere potuisse. Lutherus enim hoc assumpsit, indulgentias non justificare, et nos admisisimus esse verum. Præterea cum indulgentias ex Catholicorum sententia non justificant, multo minus tribuere possunt justificationem operibus commentitatis. Adhaec opera illa, quæ accepti per indulgentias injunguntur, valde temere commentantur a Kemnitio nominantur; peregrinationes enim ad Loca Sacra orationis causa præcipi solent, quibus ordinarie jejunia, et elemosynas adjunguntur. Ista autem omnia multis Scripturarum testimoniorum commendantur, nec solum non ledere, sed etiam protegere deinceps velit.

Quintum caput, quod indulgentias pugnant cum operibus bonis, probat Kemnitius et in locis Scripturæ, quibus ipse censet refelli opinionem de operibus supererogationis, in qua opinione fundari existimat indulgentias. Loci

sunt hi Luc. XVII. *Cum omnia feceritis, dicite, servi inutiles sumus, quia quod debuimus, fecimus.* Matth. XXV. dicentibus fatus virginibus, *dote nobis de oleo vestro,* responderunt prudentes, *ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis* (1). Sed hoc argumentum nititur falsis principiis, non iustis, quam praecedens. Neque enim fundatum indulgentiarum ponitur a Catholicis in operibus supererogationis sanctorum, sed in satisfactionibus, que ipsis necessarie non sunt. Nam etiam opera debita et imperata a Deo satisfactorie esse possunt, et non necessaria iis, a quibus fiunt, in ratione satisfactionis. Si tyrannus instet, ac supplicia, et mortem comminatur, nisi fidem abneges, non est opus supererogationis, sed plene debitum et necessarium, fidem non negare, sed confiteri, et perferre supplicium, et tamen opus illud non solum est meritorum gloriae, sed etiam satisfactorium pro reatu peccati, quem reatum fieri potest, ut non haberet, qui supplicia illa perferebat. Nec tamen Kemnitius refellere potuit opera supererogationis, nisi depravatio Scripturarum. Non enim Dominus ait Luc. XVII. *Cum feceritis omnia, dicite servi inutiles sumus.* Sed ait : *Cum feceritis haec omnia, quia praecepit vobis, dicite, servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus.* Itaque illi dicuntur inutiles, qui nihil faciunt, nisi quod cito preceptum est, et quod facere debent. Ex quo sequitur, ut qui faciunt aliquid amplius quam teneantur, ut quise castram proper regnum colorum, id est, perpetuam continentiam servant, et qui dant omnia pauperibus, vel alii id genus non imperata faciunt, servi utiles dici debent. Neque haec mea, sed S. Ambrosii explicatio est, quin in libro de Virtutibus tractans hunc locum sic ait : « Hoc virgo non dicit (nimur servus inutilis sum), hoc non dicit ille, qui bona sua vendit, sed quasi reposita expectat premia, sicut sanctus Apostolus ait : Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te, quid ergo erit nobis? Non enim quasi inutilis servus quod debuit facere fecisse se dicit, sed quasi utilis Domino, qui commissa sibi talenta quasit multiplicavit usris, mercedem fidei atque virtutis bene sibi conscient, meritorumque securus expectat ». Illud vero Matthaei XXV. *Date nobis de oleo vestro;* et ne forte non suf-

ficiat nobis, et vobis, non ad exclusionem operum supererogationis, neque communicationis satisfactionum pertinet, sed ad exclusionem communicationis iustitiae et meritorum. Significatur enim per eam parabolam, eos quibus in hac vita extincta fuerit lampas charitatis, et operum bonorum, et qui in eo statu de vita migraverint, frustra imploratus merita salvatorum. Nam ita dicit Ezech. XVIII. *Justitia justi super eum erit, et impietas impii erit super eum,* et Gal. VI. *Unusquisque omnis suum portabit,* et Rom. II. *Reddet Deus unicuique secundum opera sua* (2). Atque ad hoc significandum in ea parabola dicentibus fatus virginibus, *Domine, Domine, operi nobis,* responderunt a Domino, *Amen dico vobis, necio vos.* Alia testimonia Kemnitius adducit ad probandum, opera nostra non esse sine peccato, sed ea nihil ad propositionem faciunt, et sunt a nobis omnia diligenter expli- cata in libris de Justificatione.

Sextum caput, quod indulgentiae sint expresse damnatae in Scripturis sanctis, probat Kemnitius ex Epist. II B. Petri cap. II. *In avaritia fictis verbis de vobis negotiabantur. Item libertatem alii pollicentur, cum ipsis sint servi corruptionis,* et Act. VIII. *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia parari* (3). Ex his duobus locis concludit suum argumentum in haec verba Kemnitius : « Hoc est ipsissimum iudicium Spiritus sancti, de indulgentiis Pontificis ». Quae conclusio indicat incredibilem fuisse in Kemnitio libidinem maledicendi, etiam adversus propriam conscientiam. Nam ignorare non potest abusum questuariorum, quibus utcumque accommodari possent verba S. Petri, ut ea Cajetanus accommodat, Romanis Pontificibus adeo semper displicuisse, ut eos publicis constitutionibus damnaverint, et prohibuerint. Siquidem ipse idem Kemnitius referit ad verbum decreta de hac re Innocenti III, Clementis V et ipsis Synodi Tridentinae. Qua igitur conscientia, qua fronde non solum hoc loco, sed passim in tota disputatione Romanis Pontificibus tribuit, que a Romanis Pontificibus damnata, atque interdicta fuisse idem ipse testatur? Videat autem Kemnitius, ne verba S. Petri in II. epist. ad se, et Lutheranos ceteros pertinente, Certe S. Augustinus in lib. de fid. et operib. cap.

(1) Luc. XVII, 10; Mat. XXV, 8. — (2) Ezech. XVIII, 10; Gal. VI, 5; Rom. II, 6. — (3) II Pet. II, 3; Act. VIII, 20.

14. totam hanc epist. ut etiam epistolam Jacobii, et Jude aduersus eos scriptas esse dicit, qui affirmabant sola fide homines salvati posse, que est hoc tempore haeresis Lutheranorum, et in codem libro cap. 24, illa ipsa verba, que Kemnitius citat, contra eos pugnare dicit, qui libertatem pollicentur, id est, securitatem salutis, modo credant in Christum, ut idem explicat cap. 25. Atque haec fortasse est causa, cur Lutherani, et ipse Kemnitius in examine 4. sess. Concilii Tridentini, hanc epistolam aut negent esse canoniam, aut ejus auctoritatem in dubium revocant, quia vident haeresim suam de sola fide justificante hujus epistole testimonium apertissime refutari. Illud vero quod Kemnitius addit ex Actis Apostolorum c. VIII : *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia existimasti donum Dei pecunia parari,* si ad indulgentias referatur, mera calumnia est. Nam Catholicorum non existimat, indulgentias pecunias vendi, vel emi : sed elemosynas imperari ad opus aliquod piuum, ut basileae adificationem, pauperum subventionem, captivorum redemptionem, et similia, quod opus piuum sit causa indulgentiae concedenda, ut saepe diximus.

Respondet ad tertium caput disputationis Kemnitii, et defendit primum argumentum Catholicorum.

In tertio capite disputationis sua Kemnitius profert in medium argumentum ex Scripturis, quia a nonnullis Catholicorum pro indulgentiis fieri solent : atque ad ea respondere conatur, quamvis more suo multa dicendo nihil dicat, eas responsiones ordine refutabimus.

Primum Catholicorum argumentum sumi dicit ab illis verbis Domini Matth. XVI. *Tibi dabo claves Regni colorum, et quodcumque solveris super terram erit solutum et in celis etc.* (1). Adversus hoc argumentum objicit primo Kemnitius solvere et ligare nihil est aliud, nisi remittere, vel re-intera peccata, ut habetur Joan. xx. Illa autem remissio, vel retentio exercetur in foro penitentiae, et absolutionis, ut scholastici docent. Igitur nihil hoc testimonium facit pro indulgentiis, quas iidem scholastici a foro penitentiae, et absolutionis longe, lateque disjungunt. Re-

(1) Mat. XVI, 19.

sponsio : Solvere et ligare quod habetur Matth. XVI. multo latius patet, quam remittere, et retinere peccata, quod habetur Joan. xx. Nam in hoc posteriore loco restrinxuntur verba ad peccata, in priore non restringuntur, sed generatim dicitur, quodcumque solveris, vel ligaveris, et notum est, non solum solvi, qui remittuntur peccata, sed etiam eum, qui liberatur quocumque debito, vel lege, vel paoto etc. Quemadmodum etiam non solum ligatur, cui retinentur peccata, sed etiam qui praeceperit, vel juramento, vel promissione, vel alia quacumque obligatione constringitur. Itaque etiam probasset Kemnitius verba Domini Joannis XX. pertinere ad solum penitentiae forum, non tamem probasset hoc idem de verbis Domini, Matth. XVI. sed tamen neque illud probavit. Nam scholastici dicunt quidem, verba Domini Joan. XX. pertinere ad forum penitentiae, sed non restringunt ad illud forum ; multi enim etiam ad remissionem, que fit in Baptismo, ea verba referunt, alii generatim ad omnem remissionem, que fit ministerio clavium, sive in sacramentis, sive extra sacramentum, pertinere voluat. Mihi quidem valde probable videtur, hunc locum pertinere solum ad potestatem ordinis, et ea de causa non eum protuli in priore libro pro indulgentiis.

Secundi objectio Kemnitii. « Solvere, et ligare ita opponuntur, ut quod solutum est, non sit amplius ligatum. Pontifex vero contrafigit quod in absolitione solutum est super terram, illud in foro pontificio manere ex parte ligatum, et solvendum esse non clave ministerii, sed Pontificis indulgentiarum nundinationibus ».

Responsio. Ingens profecto patientia necessaria est ei, qui Kemnitius respondere velit. Quis enim ferat impudentiam hominis, qui tertio quoque verbo nundinationes nisi obicit, a quibus severissime prohibitas non ignorat? Deinde quem non pigrat in ejusmodi nugis tempus terere? Quis enim unquam dixit, in foro Pontificio ligatum manere quod in absolitione solutum est super terram? Sed cum in foro penitentiae solutio fiat a culpa et a reatu penae sempiternae, non autem a reatu totius penae temporalis, quod in eo foro ligatum mansit, id non nundinatione, sed clave ministerii Pontificis per indulgentias relaxari dicimus. Hoc refusat, si

potest, et non sibi fingat argumenta quae solvat.

Tertia objectio. « Ministerium reconciliationis ita solvit peccata, ut penitentibus et creditibus annunciet condonata omnia delicta. Coloss. ii. peccata non imputari. Roman. iv. et v. et per Christum redemptos esse a maledicto legis. Galat. iii. quod maledictum aeternum et temporale est. Deuter. xxvii. Pontificie vero indulgentiae fingunt peccata etiam post remissionem imputari, et Christam eridentes non a tota maledictione legis redemissi, sed parte eius ex Pontificio thesauro redimendam esse ». Responsio. Vetus cantilena hec est, millies refutata. Omitto errorem illum Kemnitii, et aliorum Lutheranorum, quod remittere peccata, sit annunciare remissa, quia ad hunc locum non pertinet. Condona nobis omnia delicta per Christum, et Apostolus dicit, neque indulgentiae contradicunt. Nam condonata omnia intelligi debent quod sufficientiam pretii a Christo persoluti, sed pretium illud applicari postea necesse est, ut etiam Lutherani fatentur, si efficaciter huic, aut illi delicta condonantur sint. Nos autem existimamus non sola fide applicari, sed etiam aliis instrumentis, quorum unum indulgentias sunt. Par ratione peccata non imputari justificatis, idem Apostolus dicit, et indulgentiae non contradicunt. Neque enim fingimus peccata imputari post remissionem, si quo ad culpam, et paenam remissa sint, ut fit in Baptismo, sed si remissa sint quoad culpam, et paenam eternam, et adhuc maneat restra aliquis poena temporalis, ut ordinaria sit in secunda reconciliatione, quid mirum si adiuv impuniter ex parte? Quod additur de maledicto legis ad rem non pertinent, non enim liberatio illa maledictio legis est liberatio a culpa, vel poena peccati, sed est liberatio ab obligatione legis carceralis Hebreorum, de qua potissimum disputatur in eo loco. Est etiam liberatio a terrore legis cuiuscumque que Iudeos ut servos premebat. Filios enim testamenti novi lex divina, moralis, et evangelica obligat quidem ad observantiam, sed non terret, quia charitas diffusa in cordibus non timore poena, sed amore justitiae implet legem.

Quarta objectio. « Quod Christus promisit Petro Matth. XVI. cum ait: Tibi dabo claves etc, exhibuit, ac praebut Joan. XX. cum ait. Quorum remiseritis peccata etc. At ista di-

cunt omnibus Apostolis, et omnibus ministris, quibus datur potestas absolvendi: non igitur ex loco Matth. XVI. colliguntur auctoritas Pontificia indulgentias conferendi ». Responsio. Falsum est id totum fuisse exhibitum Jo. XX. quod fuerat promissum Matth. XVI. Nam ut supra diximus multo latius patet, quodcumque solveris, quam, quorum remiseritis peccata. Itaque sicut soli Petro dictum fuerat Matth. XVI. *Tibi dabo claves etc.*, ita soli Petro dicitur Joan. XXI. *Pasc oves meas* (1). Atque in hoc loco datur, quod in illo fuerat promissum. Quam rem nos copiose exposuimus in t. lib. de Summ. Pontif. cap. 42.

Quinta objectio. « Christus ait Apostolis Joan. XX. Sicut misit me pater, et ego mitti vos: Ipse autem quando tempore ministerii sui peccata remittebat, simul debitum condonabat, et debitorem liberabat. Hac enim est forma absolutionis ejus: Confide, remittuntur tibi peccata tua, vade in pace; et noli amplius peccare. Matth. IX. Luc. VII. Joan. V. Et in parabolâ Matth. XVIII. servum sibi debentem decem milia talenta, liberum dimisit, et debitum remisit ei; et adulterâ Joan. VIII. nullam paenam imposuit. Quod autem Christus tales unquam vel docuerit, vel dederit indulgentias, quales ex Pontificiorum placitis supra descriptæ sunt, nulla oratione, nulla dictione, nulla syllaba, nulla littera, ex Scriptura probari posse ». Responsio. Immo testimonio omnia allegata clamant Christum dedisse indulgentias, quales ipsum, qui Princeps absolutus erat, dare decebat. Christus enim illis omnibus remisit culpam, et paenam, extra sacramentum applicans merita sua. Pontifices autem qui Vicarius est, remittit etiam culpam, et paenam, applicans merita Christi, sed culpam et paenam eternam per sacramenta, quia ita Christus instituit, paenam temporariam extra sacramenta, quia ita Christus fecit, et ex natura sua remissio solus paenam sacramento non egit. Quod autem Christus non injunxit jejuna, vel eleemosynas, aut aliud opus iis, quibus indulgentiam largitus est, quod tamen Pontifex facere solet, eadem est ratio, quia videlicet Christus, ut Princeps absolutus, potuit pro arbitrio indulgentias dare; Pontifex, ut Vicarius, non potest pro arbitrio, sed pro causa justa, et rationabiliter, idem facere.

(1) Mat. XVI. 19; Joan. XXI. 17.

Sexta objectio. « Petrus, cui date sunt claves regni celorum, eis siue dubio usus est, et tamen indulgentias pontificias non dedit; immo Simoni Mago dixit Act. VIII. : Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunias comparari ». Responsio. Quod Apostolus Petrus indulgentias pontificias dederit, vel non dederit, ex Scriptura probari non potest, quoniam acta ejus, exceptis paucissimis, in sacris litteris non existant. Simon vero Magus non indulgentias petebat cum pecunias offerret, sed potestatem dandi Spiritum sanctum per manus impositionem. Sed Kemnitio perinde est, ad rem, vel extra rem verba profundere, modo calumniari possit.

Septima objectio. « Sicut Christus dixit Petro, Matth. XVI. quodcumque solveris, ita dixit toti Ecclesie, Matth. XVII. quocumque solveris etc, et tamen Ecclesia per annos mille et amplius istas indulgentias ignoravit ». Responsio. Ex ignorante antiquitatâ, vel perversa intelligentia veteris historiae procedit objectio. Ostendimus enim in libro superiore, ex Tertulliano, et Cypriano vetustissimis Patribus, neconon ex Conciliis antiqüissimis, Aeycyrano, et Niceno, usum indulgentiarum, et proprie sub nomine indulgentie idem ostendimus ex Gregorio I Leonio III et Sergio II qui omnes ante annum millesimum Ecclesie prefluerunt. Nec desnat, qui idem probari existimat, ex Sylvestro I, qui sedit post annum Domini 300. quorum argumenta ex tabulis Ecclesiarum petita contemnenda non sunt.

Octava objectio. « Ligare seu retinere peccata non est penitentiam agentibus, et creditibus post absolutionem, seu remissionem peccatorum, partem aliquam ligatum reservare, vel ad proprias satisfactions, aut redempções per indulgentias obligare: sed impenitentibus, et incredulis peccata sunt liganda, denunciata illis hac Dei sententia, quod peccata ipsorum maneant. Joan. IX. et Ira Dei maneat super ipsis. Joan. V. quodque perituri sunt, nisi penitentiam egerint. Luc. XIII. » Responsio. Multa Kemnitius dicit, sed nihil probat, et tamen probandi officium sibi desumpsit. Imperite autem, nisi forte malitiose, et fraudulenter confundit ligare, et retinere: neque enim ista sunt idem, nam refinire est non remittere, sed relinquerre in suo statu, et hoc mo-

do sacerdotes nostri retinent peccata impenitentibus, non solum denunciando illis Dei sententias, sed etiam negando absolutionis beneficium. At ligare non est non solvere, sed novum vinculum addere, nisi vocabulis abuti velimus, et hoc modo sacerdotes audit confessione penitentis, ligant eum ad opera satisfactions, que ab antiquis dicebatur actione penitentie, ut apud S. Augustinum in epist. 180 ad Honoratum: « Aliis, inquit, Baptismum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis penitentie ipsius actionem ». Atque hæc est penitentia, quam Pontifices per indulgentias, vel totam, vel ex parte condonant. Habenus igitur primum et præcipuum testimonium pro indulgentiis ex cap. XVI. Matthei, non potuisse a Kemnitio labefactari, quoniam octo articulus illud impetrare conatus sit.

Defensio secundi argumenti Catholicorum pro indulgentiis.

Secundum argumentum Catholicorum peti dicit Kemnitius a verbis illis Apostolicis If Corinth. II. *Nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter eos in persona Christi* (1). Ex quo loco demonstratur usus indulgentiarum antiquissimus, cum Apostolus condonaverit penitentem Corinthio partem penitentie quæ illi supererat peragenda. Resilire conatur Kemnitius hoc argumentum, et quia creant solidae rationes digrediunt ad explicationem historiarum, et Graecarum dictiorum, ut multa hinc inde infareiendo sex tandem paginas implerent. Percurramus ejus objections.

Prima objectio: « Pontifici dicunt, penitentibus culpam remitti in absolutione: post ejus vero remissionem imponendas poenas satisfactorias, quas per indulgentias redimi, et relaxari fingunt. Sed Corinthius ille nequaquam antea fuerat a peccatis absolutus: sed fuerat securus, et impenitens, atque ideo traditus satana, ut afflictione carnis, publica correptione, et contristatione ad penitentiam adduceretur. Neque enim ipsum Paulus satana tradidisset, si penitens et credens a peccatis absolutus fuisset ». Responsio. Non dicunt Pontifici post remissionem culpe, id est, post absolutionem sacerdotalem, imponendas poenas satisfactorias,

(1) II Cor. II. 10

Tox. VII.

sed dicunt imponendas ante absolutionem, quamvis post absolutionem adimplendae sint, nisi fuerint ante adimpletae. Non enim multam referi, utrum impleatur ante absolutionem sacerdotis vel postea, modo impleatur in statu gratiae, qui status gratiae obtineri potest per veram contritionem, et proposum confessionis suo tempore facienda. Imma in penitentiâ publica ordinaria implenda erat satisfactio ante absolutionem, ut notum est ex conciliis supra citatis. Porro Corinthius ille, quamvis initio impenitentem videretur, tamen post increpationem publicam, et excommunicationem resipisci, et gravissimam penitentiam agere coepit. Atque eo tempore sine dubio per veram contritionem gratiam Dei recepit, et per actionem penitentiae Deo satisfaciebat. Hujus autem satisfactionis, quae adhuc longius tempus requirebat, parte reliquam Paulus condonavit, ac publice absolvit, et reconciliari jussit. Quia in peccatum publicum fuerat, et penitentia publica, ita etiam publica, debuit esse reconciliatio, et absolutio peccatis, et ab excommunicatione.

Seconda objecio. « Paulus non imposuit Corinthio multam publicam, ut suis illis penitis, et afflictionibus Deo pro peccato incestu accepisset. Nulla syllaba hoc ex Paulo probari potest; imo tota Pauli doctrina clamitat, Christum sua passionem, obedientia, et morte pro peccatis nostris satisfaciebat, et factum esse nostram redempcionem. Causam vero, et finem illius contristationis Corinthii Paulus ipse scribit hanc fuisse, ut ea operaretur penitentiam, et esset *donavit*, an seria, et vera esset penitentia. » Responsio. Quamvis fortasse B. Paulus non indixit Corinthio certum tempus, vel speciem penitentiae, tamen hoc ipso impositum illi multam publicam, quod jussit eum separari a cœtu fidelium, et admoneri, ut penitentiam ageret. Notum enim erat Ecclesia, quomodo gerere se deberent, qui penitentiam agebant. Nam in antiquis concilis solum dicitur: tot annis penitentiam agant, qui hoc aut illud peccatum commiserint, et relinquunt ut notum a quibus rebus se abstineant peccantes. Quod autem illa actione penitentiae Corinthius Deo satisfacere debuerit, et non solum ostendere Ecclesia serio se resipuisse, perspicuum est ex illo verbo, in persona Christi. Ideo enim Apostolus dicit, se donare in persona Christi, quia Christo satisfaciendum erat, et

Apostolus, ut Christi Vicarius, interpretatur Christi voluntatem, et ejus auctoritate condonat reliquam satisfactionem. Præterea idem colligitur ex verbo, donavi, nam si actio penitentiae non alium finem habebat, quam ostendere veram resipiscientiam, jam finita erat illa penitentia actio, quoniam satis superque constabat omnibus, illum vere resipuisse: Quid igitur donavit Apostolus, cum ait, et ego quod donavi, in persona Christi propter vos donavi. Certe haec verba manifeste docent aliquid ei donatum, et remissum, cuius debitor erat, et quod ab eo justi exigi potuisse. Quemadmodum autem non pugnet propria satisfactio cum satisfactione Christi, supra non semel explicatum est. Fatemur enim Christum nostrum esse redemptorem, et satisfisse pro culpis et penitis omnium hominum, sed ejus satisfactionem applicari per varia instrumenta, ut per fidem, per Baptismum, per absolutionem, per opera bona, per indulgentias.

Tertia objecio. « Condonatio, de qua Paulos loquitur, fuit ipsa absolutio, seu remissio peccatorum a culpa et pena. Dicit enim se loqui de tali condonatione, quae conscientia adhuc firmam consolationem, et non absorbeant tristitia, sed pacem habent erga Deum, quod fit quando fide justificatur accepta remissione peccatorum. Rom. iv. et v. Non ergo loquitur de Pontificis indulgentiis, quae dantur post absolutionem a culpa. » Responsio. Fator Corinthum jussu Pauli simul accepisse reconciliationem, et absolutionem a culpa, et pena, et a vinculo etiam excommunicationis, sed affirmo, in ea reconciliatione admixtam fuisse indulgentiam, id est, condonationem reliqua satisfactionis. Nam ut supra dixi, non est necesse, ut indulgentia detur alio tempore, quam reconciliatio. Illud tamen falsum est quod Kemnitius dicit, Apostolum loqui de illa justificatione, quae homo per fidem ex impio fit justus, et pacem ad Deum habere incipit, de qua igitur ad Rom. iv. et v. Nam Corinthius ille jam resipuerat, et dolorem maximum de peccato suo conceperat, et penitentiam ex amore Dei, et odio peccati agebat, quæ sine fide, spe, et charitate fieri non possunt. Itaque jam coram Deo justificatus erat per veram penitentiam, et desiderium absolutionis suo tempore recipienda, et solum restabat reconciliatio per ministrum sacerdotum, quam Paulus dari jussit. Illud autem; ne abundantiori tristitia absor-

beretur, non significat illum non fuisse eorum Deo justificatum per veram contritionem: sed significat periculum fuisse, ne nimia tristitia conficeretur, si nimis diu reconciliatio differretur. Itaque jussit, ut eum consolarentur, et recrearent, relaxata omnino reliqua penitentia, ut bono animo esset, et majori alacritate deinceps curreret viam mandatorum Dei.

Quarta objecio. « Factum est, quod dicunt quidam, Paulum pro solvendo debito Corinthii incestuosi accepisse ex operibus supererogationis Ecclesie Corinthiæ. Clamat enim Paulus sanctam Christi passionem esse *avt̄l̄r̄p̄* pro peccatis nostris, et magna vehementia, inquit, numquid Paulus pro vobis passus et crucifixus est. » Responsio. Nulli sunt ex Catholicis, qui dicant Paulum accepisse pretium pro debito incestuosi ex operibus supererogationis Ecclesie Corinthiæ. Sed cum Catholicis dicant, Paulum ad intercessionem, id est, ad preces Ecclesie Corinthiæ condonasse aliquam penitentia partem Corinthio penitenti, Kemnitius ita interpretatur, ut dicere voluerint, oblatum fuisse pretium operum supererogationis. Sed haec impostura, et figura ipsius sunt, qui facilis sibi esse dicunt, argumenta a se conficta, quam vera refellere.

Quinta objecio. « Non est verum, certum numerum, vel diem, vel annorum publica penitentia fuisse a Paulo prescriptum etc. » Responsio. Neque nos hoc dicimus, neque de hac re contendimus. Satis nobis est, quod ex epistola Pauli perspicue coligitur, adductum Corinthium ad agendam acerrimam penitentiam, ac deinde parte aliqua adimplente, reliquam auctoritate Apostoli condonat.

Sexta objecio. « Postremo non nisi impudentissime fingi potest, Corinthium illum dedisse pecunias ad redimendas indulgentias: manifestissimum igitur est, locum illum Pauli II Cor. ii. nullo modo confirmare pontificias indulgentias. » Responsio. Si dicemus necessarium esse, pecunia redimere indulgentias, et non possemus ostendere id a Corinthio factum, tunc sane aliquid efficeret argumentum Kemnitii. Sed cum doceamus, non solum non esse necessarium, sed neque licitum pecunia redimere indulgentias, cum decretis conciliorum, et Pontificum nundinationum indulgentiarum prohibite sint: qua impudentia Kemnitius colli-

git, locum illum Pauli non confirmare pontificias indulgentias, quia non fingimus a Corinthio pecunias pro indulgentia redimenda?

Ultima objecio. « Si huic loco Paulino ininterentur indulgentiae, sequeretur in concessione indulgentiarum non plus posse Paulum, vel Papam, quam reliqua membra Ecclesie. Paulus enim dicit, cui condonatis aliquid, et ego condono. » Responsio. Non sequitur, non plus posse Paulum, vel Papam, quam reliqua membra Ecclesie in concessione indulgentiarum. Nam Ecclesia Corinthiæ ita quod fecit, ex auctoritate Pauli fecit; sicut etiam hoc tempore non solum Pontifex indulgentias concedit, sed etiam alii, qui ab ipso auctoritate habent. Neque obstant illa verba a Kemnitio citata, cui condonatis aliquid et ego condono. Sequitur enim, Nam ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi. Ex quo apparet, primum fuisse Paulum, qui donavit. Deinde Corinthios donasse jussu Pauli, postremo Paulum confirmasse donationem suo jussu factam. Neque hoc negare potest Kemnitius, licet nunc abutatur illis verbis ad suum propositum; nam pag. 243: aperte scribit, Corinthios non fuisse ausos reconciliare incestuosum penitentem, sed causam ad Apostolum retulisse. Atque haec de secundo loco.

Tertium argumentum Catholicorum pro indulgentiis colligi dicit Kemnitius ex duplice ordine testimoniorum Scripturae divine. Primum enim adferri ait illa testimonia, quibus probatur post remissionem culpam remanere nonnihil temporalem adhuc luendam, II Reg. xii. II Reg. xxiv. Exod. xxxii. Num. xiv. et alia. Deinde illa, quibus probatur, posse redimi ejusmodi poenas jejuniis, eleemosynis, aliisque operibus bonis, Dan. iv. Iona iii. Num. xvi. II Reg. xii et xxiv et alia. Ex his denique concludit, posse etiam tolli harum poenarum reatum per satisfactions indebitas sanctorum, hoc est, per thesaurum indulgentiarum. Hoc vero argumentum ego quidem non attuli in libro superiori, neque ab aliis Catholicis, nisi ad-

modum paucis adferri vidi; quoniam ista pertinent proprie ad disputationes de satisfactione, et hoc loco prærequiruntur potius quam disputentur. Quia tamen Kemnitius argumenti hujus mentionem facere voluit, non gravabor et quid ipse contra objiciat expondere, et ipsa ejus objecta refellere.

Ad testimonia prioris ordinis objicit, si quis ex illis colligere velit post remissionem culpæ remanente poenam luendam, si sequi unum ex sequentibus incommodis, vel satisfactionem Christi pro peccatis nostris fuisse dimidiatam, et imperfectam: vel Deum creditibus non omnia peccata remittere, et fallere homines, quibus promisit, se iniquitatum eorum non amplius recordatur: vel falsum esse, quod Christus sub juramento affirmavit, quæcumque solveritis in terra, erunt soluta et in celo, si parvi vindicta Deus ligatam refineret, vel ministros Ecclesie fraudulentem, et non ex voluntate Domini claves regni eolorum administrare, si dum solvunt a peccatis, partem aliquam refineant. Ad hanc objectionem respondere nihil eorum sequi. Nam non sequitur prius incommodum, quoniam Christus quidem integrum preium pro culpis et poenis omnium hominum obedientia sua et passione persolvit: sed placuit sapientie ejus, preium illud in baptismis applicare pro culpis, et poenis omnibus expandens: in reconciliatione autem, que fit in sacramento Penitentie, placuit eidem divinae sapientie idem preium applicare pro culpa et poena sempiterna, non autem pro reatu totius poenæ temporalis, ut supra non semel explicatum est. Non sequitur etiam alterum incommodum. Nam Deus prestat semper quod promisit; et omnia peccata ita in reconciliatione condonat, ut iniquitatum commissarum non recordetur amplius. Sed quemadmodum, cum justus peccat, dicitur Deus justitiam eius non recordari amplius, quia non conservat illi gratiam suam etiam temporali aliquo premio eas justitas forte remuneret; Sic etiam cum impius resipiscit, dicitur Deus non recordari amplius peccatorum ejus, quoniam in gratiam suam, atque amicitiam eum recipit, ac si numquam peccasset, quamvis temporalem ponam ab illo exigat. Neo sequitur tertium, vel quartum incommodum, Christus enim verissime affirmavit: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in celis; et quæcumque solveritis super terram,*

erunt soluta et in celis. Nam sicut ipse refert reatum aliquem poenæ temporalis in reconciliationem post Baptismum, ita et ministri ejus faciunt, cum rite funguntur munere suo. Ea enim de causa in sacramento Poenitentie imponunt muletam pro satisfactione, quam non imponunt in sacramento Baptismi, quoniam sciunt eum esse Dei voluntatem, ut qui ab ignorantia tenebris converteruntur primum ad lumen fidei, et Baptismi recipient, non ligentur ad ullam poenam: qui vero post tantum lumen adeptum, et justificationem, ac renovationem Baptismi lapsi sunt, cum ad penitentiam venerint, ligentur omnino ad poenam pro peccati magnitudine, et qua itate solvendam.

Adhibet deinde Kemnitius ad illa eadem testimonia, que a Catholiceis allegantur pro reatu poenæ, remanente post culpam remisam, suam explicationem ac dicit, infihi quidem a Deo varias castigationes, et poenas hominibus reconciliatis, ut Scriptura illæ testantur, sed infligi, ut sint mortificationes carnis, vel admonitiones ad cavenda peccata, vel ad insinuandam peccati magnitudinem, vel ad exercitium patientie, aliarumque virtutum, denique ad alias salutares fines, non autem ut sint ultiones peccati præteriti, quasi Deus puer velit peccatum illius condonatum. Sed profecto admiranda est hereticorum audacia, qui omnes alios fines flagellarum divinorum admittunt, praeter eum, qui ab ipso Deo in Scripturis dictis verbis exprimitur. Nam II Reg. xii. cum Deus per Prophetam David dixisset peccatum ipsius ob seriam penitentiam esse dimisum, et tunc flagello mortis filii, eum castigare vellet, non ait, ad mortificandam carnem, vel admonitionem ad cavenda peccata, vel ad exercitium patientie, vel alios fines ejusmodi, sed ait: *Verumtamen quia blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, filii qui natus es tibi morte morieris.* Quid clarius ad significandam vindictam divinam pro peccato commiso? Inde David (ut habetur in eodem capite) jejunavit et levit, et oravit, ut averteret flagellum illud Dei, qui tamen non hoc faceret, ut impediret bonos illos fines, id est, mortificationem carnis, exercitia patientie, et similia; sed fecit, ut satisfacceret Deo per aliam viam, quam per mortem filii. Praeterea non raro flagellum Dei pro peccato commisso est mors corporalis ejus, qui flagellatur, ut perspicuum est ex lib. III Reg. cap. viii. ubi Propheta Do-

mini ob inobedientiam traditur a Deo Leonii interimendus; et tamen ante mortem sine dubio remissum fuit ei peccatum, quoad culpam (si forte lethalis fuit), conslat enim eum ut virum sanctum, et justum fuisse post mortem a Leonio custoditum, non lesum, ut honorifice sepeliri posset. Mors autem corporalis ejusmodi flagellum est, ut non possit infligi ad mortificationem carnis, admonitionem ad cavenda peccata, exercitia patientie, et similia quo post mortem cessant, sed solum ad ultiorum peccati commissi. Denique (ut alia multa præterea) in Psal. xcviij. apertissime legimus de Mose, et Aarone: *Invocabant Dominum, et ipse exaudiens eos, in columna nubis loquebatur ad eos, Domine Deus noster, tu propius fuisti eis, et uilescens in omnes adventiones eorum* (1). Ubi loquens David de peccato eorum ad petram, pro quo puniti sunt (ut habetur Num xx et xxv.) ut morentur ante ingressum in terram promissionis; aperte testatur, Deum fuisse illis propitium, qui remisit peccatum quo ad culpam, et tamen ultum fuisse omnem ad inventionem eorum, quia poena ab eis, et quidem gravissimam in vindictam, et satisfactionem repetit. Atque hec de primo ordine testimoniorum, do quibus frustra Kemnitius gloriatur ita a se explicata, ut successus sit gladio spiritus unus nervis indulgentiarum pontificiarum. Manet enim nervus ille integer, et sanus, non minus quam si gladio faneo, vel papiraceo tentatus fuisset.

Jam vero in succiendo altero nervo, id est, in tractando secundo ordine testimoniorum magis caute se gessit, cum enim animadvertisset, non posse ullo modo negari, quod ex illis testimoniorum Catholicorum colliguntur, videlicet, posse flagella Deli aliquando per voluntarias afflictiones averti, Deumque placari fructibus penitentie, nihil contra hoc dogma Catholicorum objicit, sed solum probare conatus est, non posse per indulgentias condonari poenas peccatis debitas. Id autem facit adducendo in medium quandam Lutheri partitionem. Scriptum enim Lutherus, quinque esse genera poeniarum secundum Scripturam, et veteris Ecclesie traditionem. Primum esse poenam gehennæ. Secundo afflictiones que sponte suscipi debent ad fructus penitentiam faciendos, qui sint arguenda novæ vite. Tertio afflictiones prioribus

(1) Psalm. XCVIII. 6.

tie, « Deliciis, inquit, antea et tumulenta disfluebas? Jejunio, et aque potu utrumque compensa ». S. Augustinus in Enchiridio c. 70 : « In melius, inquit, est vita mutanda, et per elemosynas de peccatis præteritis propitandus est Deus, non ad hoc emendas, ut ea semper licet impune committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, quamvis miserando deleat jam facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur ». Et in Psal. L. sic inducit loquenter penitentem cum Deo : « Domine, non erit impunitum peccatum meum, sed idea nolo ut tu punias, quia ego peccatum meum punio ». S. Gregorius lib. vi, cap. 2. in I Reg. cum docuisset tria requiri ad penitentiam, mentis conversionem, oris confessionem, et peccati vindictam, horum tertium probat ex verbis evangelicis jam allegatis. Tunc, inquit, bene conversum peccatorum cernimus, cum digna afflictions austeritate delere nütur, quod loquendo confutetur ». Unde Joannes Baptista ait : *Facite fructus dignos penitentie*. Beda in Psal. IV : « Facite, inquit, dignos fructus penitentiae, tantum pro singulis peccatis vos affligentes, quamcum digna expedit penitentia, quod erit sacrificium justitiae ». Christianus Druthmarus in cap. III. Matthei : « Fructum, inquit, dignum penitentiae facere, est præterita mala fletibus punire, et bona et contrario agere, et male commissa elemosynis redimere ». Petrus Damiani serm. 2. de S. Andrea : « Ne tibi blandiaris si gravior peccanti levior penitentia a manueto, vel a dissimilante dictatur, cum in purgatoriis ignibus perficiendum sit quicquid hic minus feceris, quia dignos penitentie fructus querit Altissimum ».

Hinc etiam B. Paulus, in epistola posteriore ad Corinthios cap. vii. describens effetus penitentie, inter alios ponit vindictam. « Ecce, inquit, hoc ipsum contristari nos secundum Deum, quantum in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam »; sive autem haec vindicta significet afflictionem, quam penitens ad sua peccata punienda sponte suscepit, sive ea, quam penitenti prelatus imponit, illud est certum, penitentie actionem ad peccata pupienda referri. Proinde non est figuratum, vel commentum, sed Spiritus sancti oraculum, quod ca-

tholici de penitentia docent. Vide multo in lib. IV. de penitentia, ubi de satisfactione disserimus. Quod vero attinet ad poenam canonicanam, quod erat ultimum membrum partitionis Kemnitii, verum est quidem minori severitate hoc tempore penitentias injungi, quam Canones prescrivant, tamen injunguntur penitentias majores, vel minores pro criminum varietate, nec imponuntur causa discipline solus, sed etiam ut supra demonstratum est, in satisfactionem, vel satisfactionis partem. Ac proinde relaxatio poenæ injuncta per indulgentias, in his etiam locum suum habet. Sed præter has omnes poenæ, est poena purgatoriæ, quam nemo negare potest, non spectare ad fructus novæ vita, nec ad carnis mortificationem, neque ad flagella Dei particularia, neque ad ecclesiasticam disciplinam, sed solus ad castigationem peccatorum præteriorum, et ad reatum poenæ remanentum post culpe remissionem omnino expiadendum. Non esse autem hanc poenam purgatoriæ commentum, vel figuratum Catholicorum, sed dogma Scripturarum sanctorum, et confessionem totius Ecclesie etiam antiquissimæ, probatum est a nobis in priore libro de purgatorio. Quare non deest poena, quæ per indulgentias utiliter relaxetur, et argumentum Catholicorum, etiam ut a Kemniti proponitur, vim suam habet, neque potuit ipse gladio spiritus (ut frustra gloriat) nervos ejus incidere.

CAPUT XIV.

Defenditur IV argumentum Catholicorum.

Quatum Catholicorum argumentum desumi dicit Kemnitus ex cap. I. ad Coloss. ubi leguntur illa verba. *Adimpleo que desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod ex Ecclesia* (1). Ut autem hoc argumentum commode refellat Kemnitus duo mendacia admisit. Scribit enim hoc modo : « Hanc Pauli sententiam ita et intelligunt, et intelligi volunt, quod passionibus Christi, quibus peccata nostra expiavit, et stipendum peccati sustulit, redimens nos a maledicto legis, aliquid defuerit, quo minus plena, perfecta, consummata, et sufficiens satisfactio esse possit pro peccatis nostris ». Hoc est primum mendacium, tam

impudens et crassum, ut nihil impudentius, vel crassius fingi queat. Neque ex tanto numero criptorum veterum, et recentiorum, qui de indulgentiis scripserunt, unum allegare poterit, qui dicat, quod ipsa fingit nos dicere. Imo summa concessione scriptores Catholici cum Clemente VI Pontifice in Constitutione qua incipit, Unigenitus, docent satisfactionem Christi fuisse infiniti preti, et non solum plene, et præfecte pro peccatis nostris Deum placasse, sed etiam placare potuisse pro peccatis infinitæ multitudinis hominum, si tot futuri fuissent. Adducit quidem Kemnitus Bonaventuram, quasi is dicat, « satisfactions sanctorum applicari ad premium aliquod solutionis pro peccatis, ideo quia pretio Christi aliquid defuerit ». Sed illa verba postrema, (ideo quia pretio Christi aliquid defuerit) non habentur apud Bonaventuram. Consultat lector locum ipsum, qui est in 4. sent. dist. 20. parte 2. art. 1. quest 2. ad 3. Alterum mendacium addit ibidem Kemnitus his verbis : « Illum vero defectum passionis Christi, supplendum esse dicunt passionibus sanctorum ».

Quære quis hoc dicat ex Catholicis, et nullum invenies. Dicunt quidem Catholici cum Clemente Pontifice, ad cumulum thesaurem accedere passiones sanctorum, sed ad supplendum defectum passionis Christi, quam infiniti preti esse fatentur, nemo dicit. His mendaciorum suis, quasi nostra essent dogmata, refellendis deinceps occupatur, et probat, quod nemo^{negat}, ideo mediatores debuisse esse Deum, et hominem etc. Accedit postea ad locum ipsum B. Pauli explicandum, et repetit quæ Calvinus attulit, et ad quæ nos supra respondimus ; que hoc loco repetenda non duximus. Unus tantum est locus in tota hac disputatione a Kemnito adductus, quem hactenus explicatum non memini. Is est in Ps. XLVIII. ubi negat David, posse fratrem a fratre redimi, aut premium redemptoris ejus Deo persolvere, ex quo probari existimat, non posse satisfactions sanctorum applicari ad reatum poenæ pro aliis expiadendum. Sed facile est responsio. Nam tribus modis explicari potest, et solet ea sententia. Prima explicatio, eaque conformis Rabbinis Iudeorum est, quod affirmet David, neminem posse liberari a morte corporis propria virtute, vel potentia amicorum, aut consanguineorum. Reprehen-

(1) I Cor. I. 30.

verbis S. Augustinus, que verba haeresim Kennitii manifeste refellunt. Addit enim Augustinus : « Qui sunt qui dant premium redemptionis animæ sue ? Quibus ait Dominus, facite vobis amicos de mammona iniquitatis ut et ipsi recipient vos in aeterna tabernacula. Illi dant premium animæ sue, qui non cessant eleemosynas facere. Ideo illos, quos monet per Timotheum Apostolus noluit esse superhos, ne in abundantia divitiarum gloriarentur. Denique quod possidebant, noluit apud illos veterascere, sed aliquid ex eo fieri, ut esset premium redemptionis animæ illorum. Thesaurizent, inquit, sibi fundatum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam, sic dabunt premium redemptionis animæ sue. » Hæc ille. Itaque S. Augustinus non timet dicere, et ter repetere, homines justos a Christo redemptos a morte anime, dare per eleemosynas premium redemptionis animæ sue, juxta illud, *Pecata tua eleemosynas redime* ; quæ redemptio non potest alii intelligi nisi a reatu poenitentia remanente post redemtionem peccati, quod culpam. Etsi Augustino teste potest quisque dare premium redemptionis animæ sue sine ulla injury Christi Redemptoris omnium, non debet videri mirum, si nos dicamus, posse sanctos Martires dare premium aliquod redemptiois pro solo penitentiâ aliorum fidelium : non quod Christi premium non sufficiat, sed ut hac etiam ratione Martym passiones et merita honorentur.

CAPUT XV.

Defenditur, quintum argumentum Catholicorum.

Quintum argumentum pro thesauro indulgentiarum sumi dicit Kennitius ab illis Apostoli verbis II Corint. VIII. *In praesenti tempore vestra abundancia illorum inopiam supplet, ut et illorum abundancia vestra inopiam sit supplementum* (1). Ex hoc loco ita formari argumentum a Catholicis, affirmat idem Kennitius : « Corinthii abundabant pecunia, sed inopes erant meritorum. Contra vero sancti Hierosolymitanum abundabant meritis spiritualibus, a pecunia vero male parati erant. Paulus igitur talem permutationem inter eos instituit, ut Corinthii præberent manus adjutrices conferendo large

(1) II Cor. VIII, 14. — (2) I Cor. IX, 11.

pecuniam : et pro illa pecunia sancti Hierosolymitani ex operibus suis supererogationis supplementum inopie Corinthiorum vendebant, quod ad satisfactionem pro peccatis attinet ». Sed in duobus peccat Kennitius, nam nec fideliter refert argumentum Catholicorum, nec solide illud refellit. Catholici enim non dicunt Apostolum instituisse illam commutationem, ut Hierosolymitani vendentes merita supererogationis Corinthios : sed tantum ex eo loco colligunt, eam esse in Ecclesia communicationem, ut alii alii bona sua communicare soleant : nec solum bona corporalia, sed etiam spiritualia invicem praebere possint. Ex quo sequitur, ut etiam unus pro alio satisfacere, et aliorum passionis alii applicari valeant. Nec tamen solide argumentum Catholicorum, etiam ut ab ipso propositum est, Kennitius refutavit, dicit enim in sequentibus per inopiam Corinthiorum non intelligi inopiam meritorum, sed inopiam predicationis Verbi Dei ; et probat ex duobus locis ejusdem Apostoli. Nam Roman. xv. Apostolus scribens de eadem contributione eleemosynarum, ait, si spiritualium eorum particeps facti sunt gentiles, debent et ipsi in carnalibus ministrare illis. Qui vero per spiritualia intellexit applicari, dicit II Cor. IX. in illis verbis : *Si spiritualia vestib⁹ sendivimus, quid magni est, si carnalia vestra metamus* (2). Hæc ille. Sed in priori loco Apostolus de spiritualibus donis generatim loquitur, nec restringit sermonem ad prædicationem. Vere enim gentiles facti sunt particeps donorum spiritualium, que in Hierusalem primum effusa sunt a Deo, videbile fidei, spei, charitatis, sacramentorum, miraculorum etc. In posteriore autem loco non est sermo de ista communicatione bonorum, de quo nos agimus, sed de stipendio debito ex justitia iis, qui evangelizant. Hoc autem loco, videlicet II Cor. VIII. Apostolus loquitur generatim de bonis spiritualibus et temporalibus. Nec debent ejus verba restringi ad prædicationem. Quod patet, primo, quia verba sunt generalia, *illorum abundantia vestram inopiam supplet*. Secundo, quia non egabant Corinthii, ut mitterentur eis prædicatores ex Hierusalem, jam enim plene instituti erant. Nam I Cor. I. legimus de Corinthiis : *Jam dixites facti estis in Christo, in omni verbo, et in omni scientia* ; et in hoc ipso cap. VIII Epistole secundæ : *sicut*

CAPUT XV.

inquit, Paulus, *in omnibus abundatis, fide, et sermone, et scientia etc.* (1). Tertio, quia veteres Patres non exponunt hanc abundantiam spiritualem Hierosolymitanorum, de predicatione verbi, ut vellet Kennitius, sed de meritis, et precibus. Chrysostomus in hunc locum, dicit Hierosolymitanos abundasse integrata vita, libertate, et fiducia ad Deum, et horum bonorum futuros particeps Corinthios, si eleemosynam pecuniam, que ipsi tunc abundant, Hierosolymam misserint. Nec multo alter exponit Theodoreetus, et Theophylactus, et alii veteres Graeci. S. Thomas exponit de precibus, ut sit sensus, Corinthios fore particeps orationis, quas Hierosolymitani fundunt ad Deum, si eos bonorum suorum temporalium partipes fecerint. Haymo in hunc locum addit etiam jejunium inter opera spiritualia Hierosolymitanorum, quorum partipes erant futuri Corinthii, si eleemosynis illis adjuvissent : quam explicationem insinuare videtur Apostolus in eodem cap. viii. extremo, cum ait : « Ministerium hujus officii, non solum supplet ea, que desunt sanctis ; sed etiam abundat per multis gratiarum actiones in Domino, per probationem ministerii hujus glorificantes Deum in obedientia confessionis vestre in evangelio Christi, et simplicitate communicationis vestra in illos, et in omnes, et in ipsorum obsecratione pro vobis ». Sed de his satis, non enim in hoc testimonio fundamentum indulgentiarum præcipue consistit.

CAPUT XVI.

Defenditur argumentum sextum Catholicorum.

Argumentum sextum, quod est postremum apud Kennitium, sumitur ab articulo symboli de communione sanctorum. Catholici enim ex hac communione colligunt, posse satisfactiones, que sanctis superuerunt, id est, quibus ipsi, ad sua peccata purganda non eguerunt, applicari alii fidelibus, quibus proprie non sufficiunt. Adversus hoc argumentum Kennitius nihil solidi adferit. Primum enim explicationem odiosissimam ejus articuli nobis affingit : « Communionem, inquit, sanctorum largius et latissime interpretantur de meritis operum supererogationis, que non solis factoribus propria, sed com-

(1) I Cor. I, 3 ; II id. VIII, 7.

munia sint omnibus fidelibus, collata in commune quasi Ecclesie aerarium, ad quod solus Papa claves habeat, et pro data pecunia inde cuilibet vendat, quantum visum fuerit ». Hæc ille. Ubi pro suo more calumniatur nos loqui de meritis supererogationis simpliciter, cum non loquamur nisi de satisfactionibus, sive de meritis ut accipiuntur pro satisfactionibus ad reatum penitentia expandendum, non ut accipiuntur proprie pro meritis gratiae vel glorie. Deinde jam sepe diximus, non solum non vendi a Pontificibus satisfactiones sanctorum, sed etiam severissime prohiberi, et puniri omnem speciem simillimum venditionum, quod ne ipse quidem Kennitius ignorat, qui decreta Pontificium et conciliorum de his res vidit, et legit, et in suum librum, ut eum pleniori faceret, transtulit. Deinde addit Kennitius communionem sanctorum, de qua in Symbolo fit mentio, tria significare. Primum quod Ecclesia sit societas quædam eorum, qui spiritu Christi sanctificantur, et membra unius corporis mystici. Secundo quod in Ecclesia sint omnibus fidelibus communia bona quædam divinitus collata, ut fides, Baptismus, remissio peccatorum, et vita eterna. Tertio, quod inter fideles, debent esse communia officia charitatis, sicut exemplo membrorum corporis humani Paulus ostendit Rom. XII. et I Cor. XI. His expositis concludit, articulum illum fidei non loqui de indulgentiis pontificis, nec de meritis supererogationis, et ideo insigni depravatione pontificias indulgentias in illum articulum intrudi. At neque nos dicimus, articulum illum fidei, loqui in specie de operibus supererogationis, vel de indulgentiis, sed colligimus ex generali proprietate Ecclesie posse unum membrum ab alio juvari, quod ipse etiam Kennitius agnoscit in tertia significacione communionis sanctorum. Nam si debent officia charitatis inter fideles esse communia, ut sunt inter membra ejusdem corporis, quid, queso, prohibet, cur non possit unus alteri satisfactionem suam communicare ? Potest ex Apostoli sententia ad Galat. VI. propter communionem membrorum Ecclesie, alter alterius onus portare : cur non poterit alter pro pena alteri debita satisfacere ? Potest ex sententia S. Augustini epist. 23. et lib. III. de Baptismo contra Donatistas cap. 18 unus pro alio credere ut sit in Baptismo parvulorum, cur non poterit